

Mélyen hívó polipok

VISSZHANG - LVII. évfolyam, 32. szám, 2013. augusztus 9.

Magyar Bálint a vele készült interjúval fontos dialógust indított el (*A posztkommunista maffiaállam*, Rádai Eszter, *ÉS*, 2013/24., jún. 14.), sokan, sokféleképp szóltak hozzá. Ez mindenképp elismerésre méltó, s jó alap a jelenlegi rezsimről való dialógushoz.

Azonban magam alapvetően másként látom, mint ő, s ezért megkísérelnék új szempontot beemelni az írás kapcsán kialakult közdialógusba.

Magyar Bálint tézise szerint: itt egy maffiaállamot épített fel a kormány, Orbánék maffiaszerűen uralják az országot. Politika, gazdaság, a különböző hatalmi ágak mind a Fidesz-caffia alatt.

Mint írja: *„a magyar polip esetében a politikai hatalom megszerzésével és kisajátításával a parlament – mint egy mérték utáni szabóság – a Fidesz igényeire és vazallusaira szabva a törvényeket, az ügyészséggel, az adóhivatallal, a rendőrséggel, a titkosszolgálattal együttműködve éri el. (...) A kormányzás maffia jellegét az is mutatja, hogy a rendszerből nincs békés kilépési lehetőség. (...) A maffia jellegű működés harmadik eleme a hatalom és a gazdagodás, illetve javadalmazás szoros összefüggése: a rendszer favorizáltjai – természetesen különböző arányban – részesednek a szerzett, de úgy is mondhatnám, törvényesen rabolt vagy járadékoltatott javakból. A korrupció nem titkolandó, hanem jogszabályok által legalizált, nyílt eljárási renddé vált.”*

Ez a leírás sok elemében igaz, számos elem átérezhető volt az elmúlt három évben.

Hanem, mint Kosztolányi ajánlja, érdemes feltenni magunknak a kérdést, gondolkodtunk-e már a kokainista okain is?

Barátom és egykori harcostársam a motivációk tekintetében szerintem tévúton van, s ezért amúgy helyénvaló tényleírásai akaratlanul egy hamis percepció eredményei.

A helyzet ugyanis rosszabb, mintha Magyarország ma egy jól szervezett maffia alatt próbálna levegőhöz jutni.

Mi egy maffia működési modellje? (Itt fejet hajtunk gondolatban Francis Ford Coppola előtt, akinek háromszáztizenkétyszer megnézett szeniális trilógiája adja vonatkozó tudásunk alapját.)

A maffia átlátható célrendszerért, racionális (!) üzemmódban dolgozó, érdekvezérelt bünszervezet.

Minél nagyobb hasznot kapitalizálni, a szabályokat tiszteletben tartókat békén hagyni, az árulókat kivégezni, mást a területről kizorítani, még többet és még többet keresni. Ennyi. Az érdekek tiszták, s az is nyilvánvaló, hogy a maffia úgy általában a prosperitásban érdekelt, akkor lehet kaszálni, ha az embereknek, a gazdaságnak van pénze. Elvenni csak onnan lehet, ahol van miből.

Mivel átláthatóak a szabályok, az érdekek és célok szimplifikáltak, ez ugyan egy velejéig romlott, de kezelhető rendszer.

Ráadásul (gondoljunk csak a trilógia harmadik részére) van szellemi fejlődés a maffiában.

Nos Orbán kormánya minden, csak nem racionális.

Orbán Viktor ugyanúgy nem Keresztapa, ahogy nem antiszemita, rasszista, ahogy azt sokan láttatni kívánják.

Egyik sem igaz.

Az előbbi annak ellenére nem igaz, hogy természetesen jelentős gazdasági előnyre tesz szert a Fidesz gazdasági holdudvara, nekik dedikált versenyelőnnyel, utóbbi annak ellenére nem igaz, hogy Magyarországon vannak antiszemita jelenségek, de ezt Orbán ugyanúgy megveti, mint minden normális ember.

(*Orbán hite*) Orbán Viktor mélyen és elkötelezetten hisz egy sajátos harmadikutas magyar útban. Még pontosabb talán így: Orbán Viktor mélyen és elkötelezetten hisz egy sajátos harmadikutas orbáni útban.

Magyarország valódi tragédiája, a lecsúszás, a rosszkedv, a számtalan képtelenség oka valójában ez, a „maffiaállam” jelenségek csupán járulékos költségek.

Először nézzük a járulékos költségek természetrajzát és mozgatórugóit: Orbán pontosan tudja, hogy a politika pénzbe kerül. A klientúra és a nómenklatúra kitartása is. Mindezeket mint *politikai költségeket* eltűri, tudomásul veszi, de se az egyéni meggazdagodás, se általában a pénz, a gazdasági haszon nem célja politikájának.

Ez is egy eszköz (fontos eszköz) a NAGY HIT szolgálatában.

E nagy és erős hit komponensei sokeleműek, van azonban egy erős fundamentumuk, amely Weöres híres négy sorosával fejezhető ki a legjobban: „KARESZ HÜJE / GYÖNGYI HÜJE /csak én vagyok okos / énnekem a sagembe is felyem van.”

Ez az alapmentalitás. Nem a maffiaszerű állam építése, hanem ez az egyik oka annak, hogy folyamatos háborúban állunk az Európai Unióval, körülbelül minden kurrens és prudens modern gazdaságelmélettel, továbbá en bloc a nyugati, modern gondolkodással. Ez az oka a valószerűtlenül irracionális (lásd még „unortodox”) fiskális és monetáris politikának, s annak, hogy a kormányfő szeret magafeledt dúvadként viselkedni a nemzetközi porondon. (Van egy másik, technikai oka is: kampánytechnikájuk lényege egy olyan világkép felrajzolása és közben persze de facto megkonstruálása is mindenféle kártékony konfliktussal, amelyben a világgal (EU, IMF, multinacionális cégek, bankok, mikor mi) harcoló Orbán Viktor megvédi a magyarokat e sorscsapásoktól. E világkép és technika együttes eredménye: az agresszió mint minta folyamatos demonstrálása, az idegen- és tőkeellenesség fokozása.

Orbán Tuszánfűrdőn kijelentette, hogy országunk feladata a nagyhatalmak törekvéseit kivédeni.

Nem kooperálni, nem együtt építkezni, nem kihasználni, hogy egy akár nagyhatalomnak is tekinthető szövetség (EU) és a legnagyobb katonai nagyhatalom (NATO) tagjai vagyunk, hanem defenzív/dacos mimikával politizálni.

Orbán Viktor pontosan tudja, hogy ez az ország többé-kevésbé valóban Kádár János országa. A gondoskodó állam, a biztos kenyér, a „felülről kiszámíthatóan mondják meg, de az úgy is legyen” attitűd világa. Valaha mindez ellen volt. Öngondoskodó, bátor, a világra nyitott citoyeneket szeretett volna látni, mind többet, azt hiszem.

Ma kihasználja mindezt politikailag.

Ám nem cinikus módon, nem gondolom, hogy magában lenézi az embereket, dehogy: ő őszintén hiszi, hogy erős államra van szükség, amely, ha az ő centrális irányítása alatt működik, akkor gyarapodni fog.

E világkép szerint, s nem valamiféle gonoszságból vagy épp a maffiaállam okán, hanem a közjót szolgáló, e sajátos hit tükrében: poroszos iskolák kellene, központi irányítás, zéró kreativitás tanár és gyermek részéről. Az iskolákban és általában: zéró vagy zéróközele autonómia.

Ám nem diktatórikus megfontolásokból. Hanem abból a belső hitből fakadóan, hogy az egyéni gondolatok

csak téveszmék és tévutak zsákutcáiba visznek, ha letérünk az eredeti és helyes ösvényről – tudniillik az orbániról –, akkor minden központi jóakarát ellenére mocsárba vész az ország.

Etatista, erős államban hívó, befelé forduló, „ütéseket adunk, ütésekert kapunk” mentalitású, részben piacellenes, a modern tudások, kutatásfejlesztési eredmények világtól zsigerileg ódzkodó, macsó, a magaskultúrát messziről elkerülő, a nemzetet a termelésen, „megfogható dolgokon” keresztül felemelni kívánó politikus arcéle van ezek mögött az intézkedések mögött, aki ugyanakkor minden (éppen helyes vagy hátborzongató) intézkedésével a haza üdvét kívánja szolgálni, nem egyéni meggazdagodását, nem a (keresztapai értelemben vett) „család” gazdasági erőfölényét.

Persze, helyes, ha az övéi „rendben vannak”, de ez másodlagos kérdés.

Mindezek akár nüánsznak is tűnhetnének, rendben, legyinthet a kedves olvasó, Orbán még akar is mindenfélét, miközben tarol a Közgép, hasítanak az egyéb csókosok, s mindenki rettegésben, függésben van tartva, mint Magyar Bálint rendszerképében olvashattuk.

Azonban, ha a helyzetet érteni kívánjuk – s a helyzet része, hogy a rezsím annak ellenére jelentős választói népszerűségnek örvend, hogy a kléruson kívül már szinte minden társadalmi osztályba belerúgott közvetve vagy közvetlenül, de leginkább így is, úgy is – akkor szerény kiegészítem mégis releváns.

(A felülről adott biztonság áhítata) Ugyanis, ha azt gondoljuk, hogy mindez egy maffia csupán, akkor akár racionális üzleteket, kiegyezést lehetne kötni, mondjuk észérvekkel meggyőzhető lenne a kormányfő arról, miért érdemesebb piacbarát politikát folytatnia, hiszen, ha az országnak jobban megy, a „család” is többet vihet haza.

Másfelől: ha itt mindenkinek az lenne az élménye, hogy rettegésben van tartva, akkor könnyű dolga lenne az ellenzéknek: egy elnyomó maffiával szemben kéne a választáson definiálnia magát.

Azonban se erről, se arról nincs szó.

Államkapitalista intézkedések, piactorzító, tőkeriasztó döntések adják a kormányzás gerincét. (A jogkorlátozások is részben erre vezethetőek vissza, részben a rendpárti szemléletre, Orbán egy percig sem gondolja, hogy nem jogállamban élünk, csupán úgy véli, hogy a jog mibenlétének meghatározása az ő akarata szerint a nép érdeke is. Mint minden harmadikutas, ő is tökéletesen valóságidegen rendszerben mozog, csupán az különbözteti meg a „harmadik út” többi apostolától, hogy ő erős hatalomhoz is jutott.)

Egy maffia a sikeres üzletekben érdekelt. Itt erről szó sincs. Hazavihet X milliárd forintot minden évben Y Fidesz-cég, ha közben az egész gazdaság (így Y cég üzleti bázisa is) mállik szét, ez hosszú távon rossz biznisz, illet egy felelős Keresztapa nem enged. S arról pedig szó nincs, hogy Orbán „utánam az özönvíz” politikát folytatna, habitusával s szándékaival is tökéletesen ellentétes ez, egyszerűen a világtképéből adódóan zajlik a szabad döntési körök szisztematikus felszámolása, a pénzt termelő szektorok fejlesztéseinek eliminálása büntetőadókkal s így a prosperitás jelen idejű fékezése, hosszú távú reménytelensége. Ezzel párhuzamosan egy olyan típusú központosítás, amely már a nyolcvanas évek második felében is irreálisan korszerűtlennek tetszett volna itthon.

Másrészt: illúzió és önbecsapás kevercse azt hinni, hogy mindez rettegéssel töltene el oly sokakat.

Tetszik, nem tetszik: sokan szeretik, ha megmondják, mi a pálya. Bizony, miközben számos oktatási műhely, kreatív tanárközösség fájjalja a képtelen felülről jövő direktívákat, számtalan helyen ezt igen kényelmesnek tartják, miként azt is, hogy immár az államhoz tartozik az iskola. Azt, hogy a „legfontosabb dolgok helyben dőlnek el”, egyáltalán nem mindenhol érzik axiómának.

S mindez általánosan igaz a társadalomra, tetézve azzal, hogy a pénzügyi ismeretekkel nem rendelkező polgárok tömegének bejön a bankellenes retorika, s (az idegen, felületesen is alig ismert) világ mint

ellenség is átélhető érzelmileg.

S én sokkal, de sokkal károsabbnak tartom mindebből fakadóan a jelenlegi kormánynak azt a gyakorlatát, amely nem egyszerűen kihasználja a kádári éra iránt érzett nosztalgiát, hanem újratерemti azt a világot.

S ebből az intellektuális és mentális tragédiából fakad igazi versenyhátrányunk, amelyet majd akkor is nyögni fogunk, ha ezt a kormányt leváltják a polgárok.

Az ellenzéknek egyszerre felelőssége, hogy kormányváltó erővé nője ki magát, s az, hogy legyen bátor nem a felvilágosult abszolutizmus göggyével (igen, ez önkritika is saját egykori, részben ebbe is belerokkant pártomra, magamra nézvést), hanem meggyőző erővel elhinteni az egyéni felelősségvállalás, az önálló döntések, a szabadság ezer spektrumának jótéteményét.

Egy maffiával könnyebb leszámolni, mint elérni az országban az attitűdváltást.

Amíg Orbán Viktor van hatalmon, minden lépésével és minden megszólalásával a kádári, állampárti, felülről gondoskodó, rendpárti világképet fogja népszerűsíteni.

S bizony ez jóval több kárt okoz, mintha egyszerűen csak hazatalicskázná a haverokkal a pénzt.